בחדש האביב בארבעה-עשר

בו זמן חרותנו כי בעצם היום הזה יצאו

הגדה

של

פסח

צבאותיכם ממצרים היום הייתם לעם

מעברות
התשמ"ד

החודש

הזה לכם ראש-חדשים,
ראשון הוא לכם לכל חדשי
השנה, חדש האביב. ובחדש
האביב, בארבעה-עשר בו
זמן חרותנו. והיה היום הזה

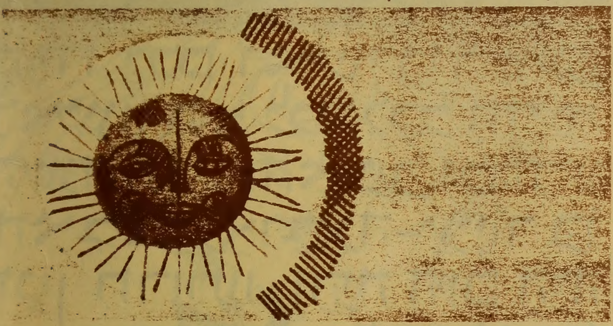

לכם לזכרון
וחגתם אותו לדורותיכם
חקת עולם תחגהו, כי
בעצם היום הזה הוצאתי את
צבאותיכם מארץ מצרים.
היום הייתם לעם:
שמות י״ב

היום אתם יוצאים בחודש

האביב

הנה הסתו עבר, הגשם חלף הלך לו, הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח.

·שיר·השירים·ב'

צֵא הַשָּׂדֶה

נָלִינָה בַּכְּפָרִים נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים,
נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן, [redacted]
פִּתַּח הַסְּמָדַר, הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים
[redacted] הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ
וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים.

שיר השירים ז׳

חלף וסתנו עבר
והכל בעתו נוצר * לך לשלום, גשם
דודאים נתנו ריח בגנת דודים

* בא בשלום, טל *

כח ברקים וצנורי שחק עשו
שליחותם * לך לשלום, גשם *
לאוגר בקציר * גדולי חציר

* בא בשלום, טל *

מריח מימיך משאת שפלים
ומלאו אסמיך * לך לשלום, גשם
מעים זמירות ופרי עץ-הדר עת יעדר

בא בשלום, טל

·יוסי-בן-יוסי·

הַלַּיְלָה הַזֶּה

כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אוֹמְרִים בּוֹ הַלֵּל
וְאוֹצְרוֹת טְלָלִים נִפְתָּחִים בַּזֶּה הַלַּיְלָה

טַל צַוֵּה שָׁנָה טוֹבָה
וּמְעֻטֶּרֶת פְּרִי הָאָרֶץ
לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת
בְּטַל
טַל נוֹפֶף עֲלֵי אֶרֶץ
בְּרוּכָה מִמֶּגֶד שָׁמַיִם
שַׂבְּעֵנוּ בְרָכָה
בְּטַל
טַל וְשֹׂבַע
מַלֵּא אֲסָמֵינוּ
גַּן רָוֶה שִׂימֵנוּ
בְּטַל

מפיוטי הקליר.

משה·אבן-עזרא·

כתנות פסים לבש הגן
וכסות רקמה-מדי דשאו
ומעיל תשבץ עטה כל עץ
ולכל עין הראה פלאו·

כל ציץ חדש לזמן חדש,
יצא שוחק לקראת בואו
אך לפניהם שושן עובר
מלך כי על הורם כסאו

יצא מבין משמר עליו
וישנה בגדי-כלאו
מי לא ישתה יינו עליו-
האיש ההוא ישא חטאו

כּוֹס רִאשׁוֹן

כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה
מַשָּׂא לִבְשׂוֹרַת הָאָבִיב,
לְהָנֵץ הַנִּצָּנִים,
כִּתְבוּאָה חֲדָשָׁה,
לְטַל וְלִשׂוֹבַע!

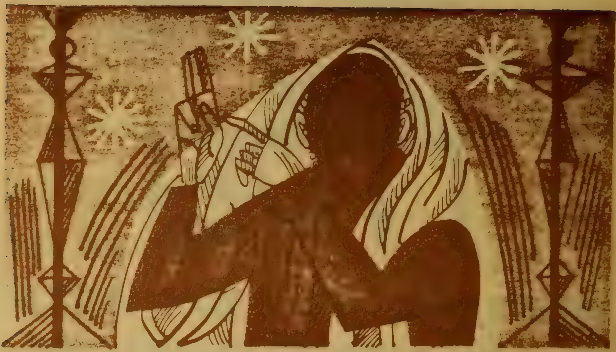

הא לחמא עניא

די אכלו אבהתנא
בארעא דמצרים
כל דכפין - ייתי ויכל
כל דצריך ייתי ויפסח
השתא אנחנו, גאלי ישראל
לשנה הבאה כל בית ישראל
השתא עבדי - לשנה הבאה

בני חורין

רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר:
כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
אֵלּוּ בַּפֶּסַח לֹא יָצָא יְדֵי
חוֹבָתוֹ. וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסַח
מַצָּה
וּמָרוֹר

פסח

שהיו אבותינו אוכלים ✱
בזמן שבית המקדש קים
על שום מה? על שום
שפסח הקדוש ברוך הוא
על בתי אבותינו במצרים ✱

מַצָּה זוֹ

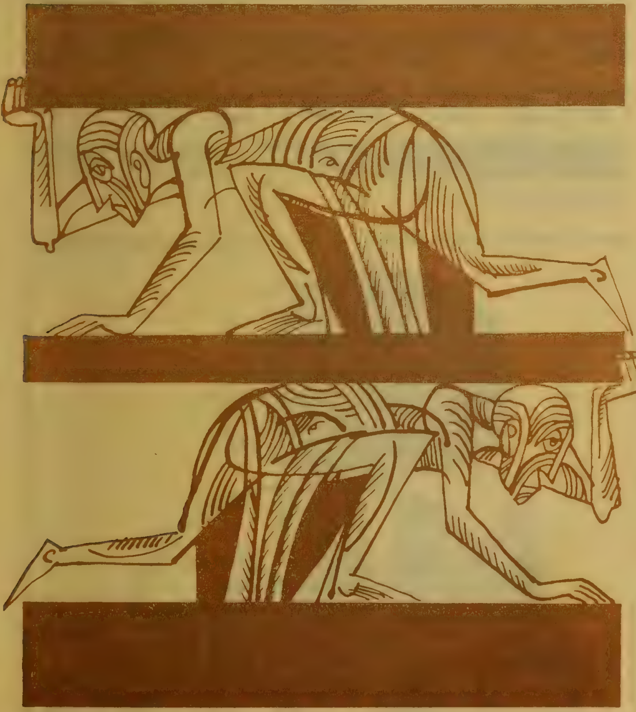
שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים
עַל שׁוּם מָה?
עַל שׁוּם שֶׁלֹּא
הִסְפִּיק בְּצֵקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ
לְהַחֲמִיץ, שֶׁנֶּאֱמַר: «וַיֹּאפוּ אֶת
הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם
עֻגוֹת מַצּוֹת, כִּי לֹא חָמֵץ,
כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא יָכְלוּ
לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם צֵדָה
לֹא עָשׂוּ לָהֶם»

·ע״פ המסורה·

מָרוֹר זֶה

שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים - עַל שׁוּם מָה?
עַל שׁוּם שֶׁמֵּרְרוּ הַמִּצְרִים
אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.

שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם
בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים
וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה.. ע״פ המסורה.

הננו מוכנים לספר
ביציאת מצרים מעבדות
לחרות, משעבוד לגאלה
כי גם אנו יצאנו מבית-עבדים
מגיא-ההרגה ובנינו בית בל-ימוט
לנדחי-ישראל על אדמתם
ואת מועד החרות נוסיף לקדש
בבית זה, אנו ובנינו ובני-בנינו,
עד עולם.
על כן ניחד לילה זה מכל הלילות
ונרבה לספר בו ביציאת מצרים.
בגאלת-ישראל בימים ההם ובימינו
אנו, בזמנים ההם
ובזמן הזה.

·נוסח חדש·

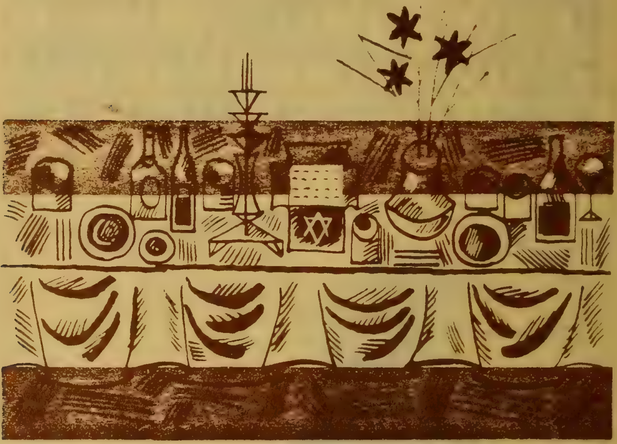

מַה

נִשְׁתַּנָּה
הַלַּיְלָה * הַזֶּה
* מִכָּל *
הַלֵּילוֹת

● שבכל הלילות אנו אוכלים
חמץ ומצה-
הלילה הזה כלו מצה
● שבכל הלילות אנו אוכלים
בין יושבים ובין מסבים-
הלילה הזה כלנו מסבים

● שבכל הלילות מקצרים
בסעודה-
הלילה הזה מאריכים בה וכלו
ליל שמורים
● שבכל הלילות שיחתנו חולין-
הלילה הזה מרבים לספר
בו ביציאת מצרים

·נוסח חדש·

עבדים היינו

לפרעה במצרים ויעבידנו
בפרך ונבן לו ערי מסכנות
את פתם ואת רעמסס

ונגאל משם ומעבר ים
בחרבה וארבעים שנה נדדנו
במדבר ונבא אל ארצנו
ואלו לא יצאו אבותינו ממצרים
הרי אנו ובנינו ובני-בנינו
משעבדים היינו לפרעה במצרים
ואפילו כלנו חכמים, כלנו נבונים,
כלנו יודעים את התורה-מצוה
עלינו לספר ביציאת מצרים.

וכל המרבה לספר ביציאת-
מצרים, הרי זה משבח ·ע״פ המסורה·

ע״פ שמות א׳

בִּמְתֵי - מְעָט יָרְדוּ אֲבוֹתֵינוּ
מִצְרַיְמָה וַיִּהְיוּ שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל
וְעָצוּם. וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּרְבּוּ
וַיִּשְׁרְצוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד
וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם. וַיָּקָם מֶלֶךְ
חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם, אֲשֶׁר לֹא יָדַע
אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ: הִנֵּה עַם
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ. הָבָה
נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה. וַיְמָרְרוּ
אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה. וַיְצַו
פַּרְעֹה: «כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד-הַיְאֹרָה
תַּשְׁלִיכֻהוּ» ● וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל
וַתַּעַל שַׁוְעָתָם מִן הָעֲבֹדָה וְכַאֲשֶׁר
יְעַנּוּ אוֹתוֹ - כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ.

ויהי בימים ההם ויגדל משה
ויצא אל אחיו וירא
בסבלותם. ומשה היה רעה את
צאן יתרו חותנו כהן מדין
וינהג את הצאן אחר המדבר.
וירא מלאך־יהוה אליו בלבת־אש
מתוך הסנה ויאמר: ראה
ראיתי את עני עמי אשר במצרים
ואת צעקתם שמעתי מפני
נוגשיו, כי ידעתי את מכאביו.

שמות ג׳ ז׳

לך בא מצרימה

אל המענים ואל הנדכאים
ואמרת להם כי עבדים הם
והם לא יבינו; כי אמללים הם
והם לא ידעו; וכי גדול ענים
וגדולים מכאוביהם ונורא לחצם-
והם לא יאמינו.
ופקחת עיניהם בחזק-יד
על כל לחצם ועל כל ענים
וגאלת אותם.

ד. פרישמן: במדבר.

וְאַחַר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ
אֶל פַּרְעֹה:
שַׁלַּח אֶת עַמִּי!
וַיַּכְבֵּד פַּרְעֹה אֶת לִבּוֹ וְלֹא
שִׁלַּח אֶת הָעָם.

·שמות·ח·

וְאֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁלָּקוּ הַמִּצְרִים:

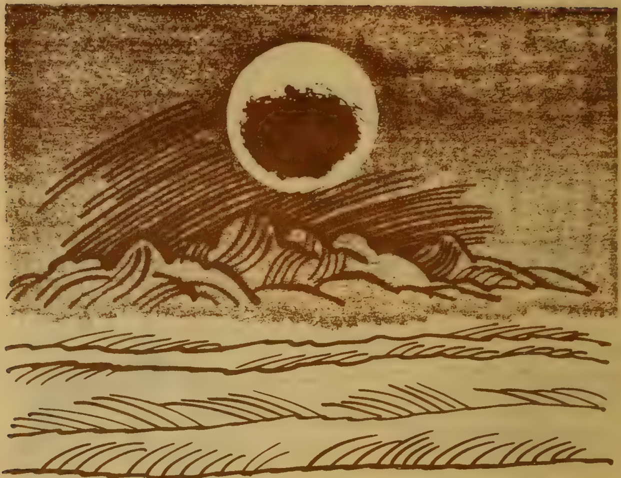
דָּם · צְפַרְדֵּעַ · כִּנִּים
עָרֹב · דֶּבֶר · שְׁחִין
בָּרָד · אַרְבֶּה · חֹשֶׁךְ
מַכַּת בְּכוֹרוֹת:

ויהי מקץ שלשים שנה וארבע
מאות שנה ✳✳ ויהי בעצם
היום הזה יצאו כל צבאותם

ממצרים

הוא הלילה הזה
ליל שמרים
לבני־ישראל
לדרתם

וַיִּלּוֹנוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה
וְעַל אַהֲרֹן בַּמִּדְבָּר. וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל: מִי יִתֵּן מוּתֵנוּ בְיַד ד׳
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר,
בְּאָכְלֵנוּ לֶחֶם לָשֹׂבַע, כִּי הוֹצֵאתֶם
אוֹתָנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת
כָּל הַקָּהָל הַזֶּה בָּרָעָב

שמות·ט״ז·ב·

קומו מתי מדבר צאו מתוך השממה

ח.נ. ביאליק

עוד הדרך רב, עוד רבה המלחמה
רב לכם לנוע, לנוד בערבה -
ולפניכם פרושה דרך גדולה, רחבה
רק ארבעים שנה נתע בין ההרים
ובחול טמנו ימינו ותבוא פגרים.
אל לא יעצרונו פגרי הנחשלים
שבעבדותם מתו, ופסח על החללים!
ימתק להם חלומם,
חלום רב בצלים, שומים
דודים מלאי בשר,
רבים ועצומים.
קומו איפוא נדים! עזבו את השממה!

אך אל יעל קולכם,
דרכו עז בדממה!
פן צעדכם ירגיז מדבר ונרדמין
איש ואיש בלבבו ישמע הד פעמין!
איש בלבבו ישמע קול אלוה דבר:
לך, היום אל ארץ חמדיה אתה עבר!
לא, לא לחם קלוקל,
שלו ודגן שמים -
לחם עצב תאכל, פרי עמל ידים!
לא, לא אהל תהו ועליות שחקים -
בית אחר תבנה,
אהל אחר תקים!...

ח.נ. ביאליק

אז ישיר משה

·שמות ·ט"ו·

ובני ישראל את השירה הזאת:
אשירה ליי, כי גאה גאה
סוס ורכבו רמה בים
אמר אויב: ארדף, אשיג

אחלק שלל
תמלאמו נפשי, אריק חרבי
תורישמו ידי
נשפת ברוחך כסמו ים
צללו כעופרת במים אדירים

שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן
חִיל אָחַז יוֹשְׁבֵי־פְּלָשֶׁת
אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם
אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוֹ רָעַד
נָמֹגוּ כֹּל יוֹשְׁבֵי כְנָעַן.

כּוֹס שֵׁנִי

כּוֹס יְשׁוּעוֹת
נִשָּׂא
לִיצִיאַת יִשְׂרָאֵל
כִּי מִשִּׁעְבּוּד לְחֵרוּת
מִגּוֹלָה לִגְאֻלָּה
לְחַיִּים
וְלִישׁוּעָה!

זָכוֹר

אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם בּוֹ
מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים * כִּי בְּכָל
דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ
כְּאִלּוּ יָצָא הוּא מִמִּצְרַיִם,
לֹא אֲבוֹתֵינוּ בִּלְבַד
אַף אָנוּ נִגְאַלְנוּ עִמָּהֶם

כִּי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹלָה
זַעֲקַת יִשְׂרָאֵל וְשַׁוְעַת
הָעֲשׁוּקִים תַּחַת יַד מְשַׁעְבְּדֵיהֶם
וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר יֶחֱמַר חֲרוֹנָם
לִפְרֹק עֹל וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר
תִּפְרַח תִּקְוַת אָבִיב חָדָשׁ
חַיִּים חֲדָשִׁים
תִּקְוַת הַשִּׁחְרוּר
וְהַתְּחִיָּה

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ
שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבַד עָמַד עָלֵינוּ
לְכַלּוֹתֵנוּ אֶלָּא שֶׁבְּכָל
דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ
לְכַלּוֹתֵנוּ וְאָנוּ נִצָּלִים מִיָּדָם.

·נוסח חדש·

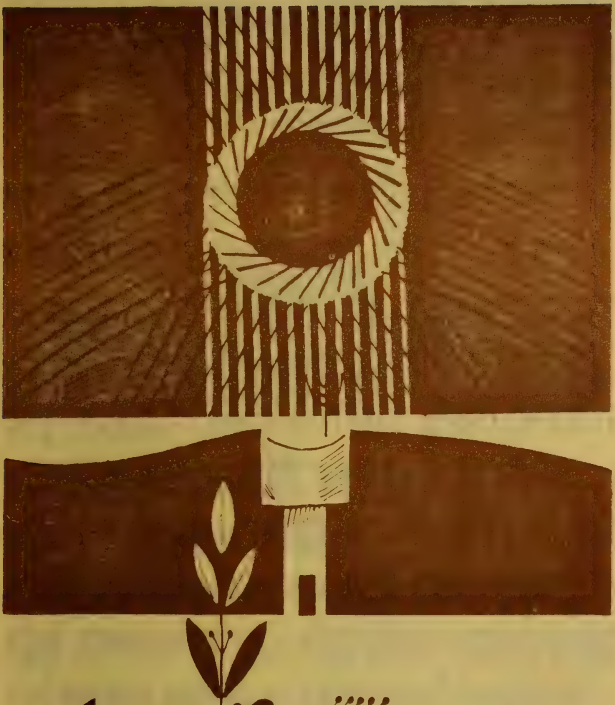

ציון

הלא תשאלי לשלום אסיריך
דורשי שלומך והם יתר עדריך
מים ומזרח ומצפון ותימן, שלום
רחוק וקרוב שאי מכל עבריך.
אין יערב לי אכל ושתות בעת אחזה
כי יסחבו הכלבים את כפיריך
או איך מאור יום יהי מתוק לעיני
בעוד אראה בפי עורבים פגרי נשריך
הם השמחים לשלותך והכואבים
על שוממותך ובוכים על שבריך.
אשרי מחכה ויגיע ויראה עלות
אורך ויבקעו עליו שחריך

ר׳ יהודה הלוי

שים שלום
ופרוש סכת שלום

·מתפילות ראש-השנה·

כי-זרע השלום, הגפן תתן פריה
והארץ תתן את־יבולה והשמים
יתנו טלם, והנחלתי את שארית
העם הזה את כל־אלה ·זכריה·ח·

והיה באחרית הימים

וכתתו חרבותם לאתים
וחניתותיהם למזמרות.
לא ישא גוי אל גוי חרב ולא
ילמדו עוד מלחמה! ושפט בצדק
דלים והוכיח במישור לענוי־ארץ.
וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי
ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדו
ונער קטן נהג בם. לא ירעו ולא
ישחיתו כי מלאה הארץ דעה

ישעיהו-ב'.

פעם תהיה אהבה גדולה
כאהבת הגשם
המוחה את הגבולות
בכל שבילי המזרח התיכון.

פעם,
הרבה לפני אחרית הימים-
ואנו נכתת לשלום
את כל מלות השנאה.

·יהודית כפרי·

השתא
שנת
לחרותנו
חרות ישראל
ישראל

כוס של שלום

משא לשלום ישראל,
ולבנינו העומדים
על משמר בטחונה
יהי שלום על ישראל
ועל העולם כלו!
לחיים ולשלום!

·ירמיה·ל"א·

מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבַּצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ
בָּם עִוֵּר וּפִסֵּחַ, הָרָה וְיֹלֶדֶת יַחְדָּו.
קָהָל גָּדוֹל יָשׁוּבוּ הֵנָּה. בִּבְכִי יָבֹאוּ
וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם. אוֹלִיכֵם אֶל
נַחֲלֵי מַיִם בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לֹא יִכָּשְׁלוּ בָּהּ.
אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל וּבַחֻרִים
וּזְקֵנִים יַחְדָּו. וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן
וְנִחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים מִיגוֹנָם.

בְּשׁוּב יְהוָה

אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן, הָיִינוּ כְּחֹלְמִים.
אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ
רִנָּה. שׁוּבָה יְהוָה
שְׁבוּתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב.

הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה
בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ.

הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ
הַזָּרַע. בֹּא יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא
אֲלֻמֹּתָיו!

תהלים·קכ״ו·

שאי סביב עיניך וראי:
כלם נקבצו באו לך: בניך
מרחוק יבואו ובנותיך
על צד תאמנה. אז תראי ונהרת
ופחד ורחב לבבך: מי אלה כעב
תעופינה, וכיונים אל ארבותיהן?
כי לי איים יקוו ואניות תרשיש
להביא בניך מרחוק. ופתחו שעריך
תמיד, יומם ולילה
לא יסגרו.

ישעיהו ס.

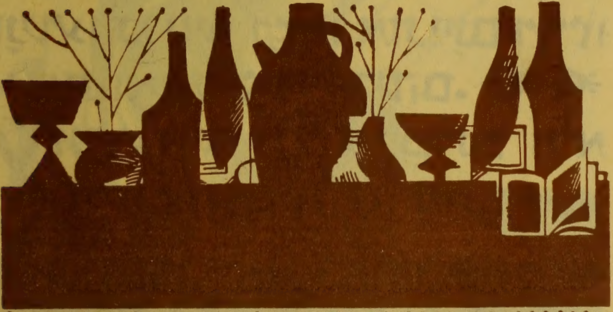
הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ
בַּקֹּצֵר וְדֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמֹשֵׁךְ הַזָּרַע
וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים עָסִיס וְכָל הַגְּבָעוֹת
תִּתְמוֹגַגְנָה. וְשַׁבְתִּי אֶת שְׁבוּת עַמִּי
יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ עָרִים נְשַׁמּוֹת וְיָשָׁבוּ
וְנָטְעוּ כְרָמִים וְשָׁתוּ אֶת יֵינָם וְעָשׂוּ
גַנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת פְּרִיהֶם.
וּנְטַעְתִּים עַל אַדְמָתָם וְלֹא
יִנָּתְשׁוּ עוֹד מֵעַל אַדְמָתָם ·עמוס·ט·

נְבָרֵךְ עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן

וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה, טוֹבָה וּרְחָבָה
לֶאֱכֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבֹּעַ מִטּוּבָהּ ✳
נְבָרֵךְ עַל אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַלַּיְלָה
הַזֶּה, לִשְׂמֹחַ וְלָגִיל וּלְהָסֵב בּוֹ יַחַד.
כֵּן נַגִּיעַ לַמּוֹעֲדִים וְלָרְגָלִים הַבָּאִים
לִקְרָאתֵנוּ בְּשָׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּבִנְיָן
וְשָׂשִׂים בַּעֲבוֹדָה וְנָשִׁיר שִׁיר חָדָשׁ
עַל גְּאֻלָּתֵנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ ✳

·ע״פ המסורה·

חֲסַל סֵדֶר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ

כּוֹס הָרְבִיעִי!

כּוֹס בְּרָכָה
מַשָּׂא
לָנוּ וְלִבָנֵינוּ
וּלְכָל מַעֲשֵׂה-יָדֵינוּ
לִפְרִי הָאֲדָמָה
וְלִתְנוּבַת-הָאָדָם,
לְיוֹם הֶעָמָל
וּלְחַיֵּי הַשִּׁתּוּף,
לְחַיִּים
וְלִבְרָכָה!

חַד גַּדְיָא * חַד גַּדְיָא

חַד גַּדְיָא * חַד גַּדְיָא

דִּזְבַן אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי · חַד גַּדְיָא · חַד גַּדְיָא

וְאָתָא שׁוּנְרָא וְאָכַל לְגַדְיָא...

וְאָתָא כַלְבָּא וְנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא...

וְאָתָא חוּטְרָא וְהִכָּה לְכַלְבָּא...

וְאָתָא נוּרָא וְשָׂרַף לְחוּטְרָא...

וְאָתָא מַיָּא וְכָבָה לְנוּרָא...

וְאָתָא תוֹרָא וְשָׁתָה לְמַיָּא...

וְאָתָא שׁוֹחֵט וְשָׁחַט לְתוֹרָא...

